

www.competencemap.bg

Европейски съюз

Оперативна програма
"Развитие на човешките ресурси" 2007-2013

Инвестира във вашето бъдеще

Европейски социален фонд

БЪЛГАРСКА СТОПАНСКА КАМАРА
СЪЮЗ НА БЪЛГАРСКИЯ БИЗНЕС

www.bia-bg.com

Проект „Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони“. Проектът се осъществява от Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския социален фонд и Р България, по договор № BG051PO001-2.1.06. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз или Агенция по заетостта.

ПРЕГЛЕД НА ПЕЧАТА - 09.08.2011 г.

Изготвил: Пресцентър на БСК, тел. 02 932 09 28, e-mail: pr@bia-bg.com

ЗА БСК

Заглавие: **И работник, и работодател да носят отговорност за липсата на трудов договор**

Дата: 08.08.2011 08:48

Медия: Actualno.com

Размерът на наказанието трябва да бъдат осигурителните вноски, които лицето дължи

Логично би било и двете страни да носят отговорност за действията си.

Това заяви пред Нова телевизия вицепрезидент на КТ "Подкрепа" Димитър Манолов в коментар на предложението на министъра на труда и социалната политика Тотю Младенов да се въведе глоба и за работниците, които работят без трудови договори.

"Ние предложихме човекът, който бъде заловен да работи без трудов договор, да бъде преценено на каква длъжност работи. Тази длъжност има осигурителен праг и на базата на този праг да се наложи глобата", каза Манолов. По думите му размерът на наказанието трябва да бъдат осигурителните вноски, които лицето дължи.

От своя страна по темата Камен Колев, зам.-председател на Българската стопанска камара (БСК), заяви, че още преди две години тази идея е предложена като елемент от антикризисните мерки на правителството. Ние я подкрепяме, защото отговорността в този случай е двустранна. Следователно и санкцията трябва да е двустранна. Работодателят трябва да плати 15 хиляди лева за всеки неизряден трудов договор, посочи още Колев. Според Колев трябва да има глоба, а не само да се вземе това, което работникът дължи.

ПАЗАР НА ТРУДА; ДОХОДИ; ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ

Заглавие: **Стаж се признава в 41 държави**

Дата: 08.08.2011 21:02

Медия: [Дневник](#)

- Спогодбата с Канада ще влезе в сила от средата на 2012 г.

Освен от всички страни от Европейския съюз българите могат да получат пенсия и за стаж в Русия, Украйна, Молдова, Израел, Южна Корея, Хърватия, Македония, Босна и Херцеговина, Сърбия, Черна гора, Албания, както и от държавите от Европейското икономическо пространство – Швейцария, Норвегия, Исландия и Лихтенщайн.

Спрямо Турция се прилага междуправителствена спогодба, която урежда отпускането и плащането на български пенсии в южната съседка.

От поне 10 години се опитваме да започнем преговори със САЩ, но американското правителство изобщо няма интерес", каза Добринка Бонева, експерт в социалното министерство. Подписването на спогодба с Щатите е сред приоритетите на министерството на труда, защото ще даде възможност на хиляди българи да се пенсионират. Затова при всяка делегация поставяме този въпрос, каза Бонева.

Решението на този въпрос е важно, защото повечето българи са заминали зад океана, преди да натрупат 15 години стаж, които биха им стигнали за социална пенсия у нас. В масовия случай те не могат да заработят и необходимите за американска пенсия години и така не могат да получат пенсия и от двете страни, обясни Бонева. Същото се отнася и за емигрантите в Канада, но там се очаква скоро да бъде подписана спогодба, която да влезе в сила от средата на 2012 г.

Не се признава и стажът в повечето бивши съветски републики като Армения, Беларус, Киргизстан, Таджикистан. "Получаваме и жалби на българи със стаж от Казахстан, но нищо не можем да направим", каза Бонева. Тя добави, че се водят преговори и за получаването на пенсии от Тунис, Мароко и Алжир, но заради размириците в тези страни

разговорите били прекратени. Министерството на труда прави опити да преговаряме и с Либия, където също работят много българи. Засега те са неуспешни.

Германия плаща най-много пенсии на български пенсионери. Около 2100 души, повечето работили в бившата ГДР, получават пенсии оттам. Чешкият осигурителен институт също плаща част от парите на над 2 хил. възрастни българи. От 2007 г. досега 1441 души са получили пенсии от Гърция. Общо около 9 хил. български пенсионери взимат пенсия за стаж в чужбина.

Ако имате още неясноти и въпроси по темата, пишете на редакционната ни поща dnevnik@dnevnik.bg , а ние ще търсим отговорите им от институциите.

Заглавие: **Трудно е да станеш пенсионер**

Дата: 08.08.2011 21:02

Медия: **Дневник**

В началото на август 2009 г. Георги С. подава документи за пенсия в Националния осигурителен институт (НОИ). Освен в България той е работил в Русия и Гърция, заради което проверката на стажа му е значително по-дълга от 6-месечния срок за решение, регламентиран в наредбата за пенсиите. През следващите почти две години той периодично пита НОИ защо се бави. И получава един и същ отговор - "тече проверка".

Казват му, че всичко с документите за стажа му в България и Русия е наред, но гърците бавят решението си въпреки напомнителните писма, които НОИ праща. На въпроса на Георги нищо ли друго не може да се направи отговорът е "не". Близо две години след като е подал документи, му предлагат да потърси помощта на българския СОЛВИТ център, който действа като втора инстанция при подобни трудно решими проблеми.

Успокояват го да не се притеснява, защото имало хора, които чакали по 5-6 години документи от Гърция. "Дневник" също попита НОИ защо решението за пенсията на Георги С. се бави толкова и получи същия отговор - че вината е в гръцкия осигурителен институт, а за ускоряването на случая скоро е пратено поредното напомнящо писмо.

На теория...

От 1 януари 2007 г., когато влезе в Европейския съюз (ЕС), България започна да прилага спрямо Гърция и останалите 25 страни членки общи правила за координиране на осигурителните системи. Европейските регламенти гарантират, че законът третира еднакво жителите на страната и гражданите на друга държава.

Основно правило е, че при преценката дали човек може да вземе дадено обезщетение или пенсия институциите на една държава трябва да вземат предвид и периодите, през които той се е осигурявал в друга страна. Целта е да не се създават пречки пред свободното движение на гражданите на ЕС. Така например българин, работил по няколко години в Испания и Гърция, може да поиска пенсия от тях.

За целта трябва да подаде документи, обикновено в териториалното поделение на НОИ по местоживееене, в които посочва стажа си у нас и в чужбина. След като провери дали информацията за България е вярна, осигурителният институт праща данните до съответните страни, за да се прецени дали човекът има право на пенсия и според техните закони. Ако това е така, стажът се събира и всяка страна плаща в зависимост от осигурителния период на нейна територия и размера на платените социални вноски.

Но на практика

На теория всичко звучи прекрасно. В европейските регламенти обаче няма срокове за обмен на документация, който зависи от добрата воля на пенсионните администрации. А това създава предпоставки за забавяния - в случая с Гърция дори с по няколко години. Това може да причини огромни затруднения на хора, които вече не работят, а доходите им зависят от очакваната пенсия.

На практика НОИ няма правомощия да наложи на която и да било осигурителна служба в ЕС да върне документите в определен срок. По регламент всяка страна трябва да реагира в срок от 1 месец, но не са предвидени санкции, ако това не се случи. Ако всички документи са изрядни, времето е достатъчно. В 90% от случаите обаче нещо липсва, а понякога може да има и фалшиви данни.

Всичко това изисква повече време за проверка, обясниха от НОИ и увериха, че полагат усилия за по-бърза обмяна на информация. За да се случи това, пращат напомнящи писма на гръцките си колеги за всеки случай.

"Стремим се да избегнем закъсненията и да работим активно със социалните аташета към българското посолство в Атина", каза Весела Караиванова, и.д. управител на НОИ, пред "Дневник". Същото увери и министърът на труда Тотю Младенов. Миналата година той обсъди ускоряването на процедурите с гръцкия си колега.

Стъпка в тази посока е, че гръцкият осигурителен институт редуцира значително броя на осигурителните каси в страната, окрупнявайки информационните си масиви и олекотявайки осигурителната система на Гърция, казаха от НОИ. Забавянията обаче продължават.

"В повечето случаи това се дължи на извънредно бавните действия на гръцката администрация. Има случаи, в които с години нищо не се прави", коментира Добринка Бонева, експерт по международно социално право в

министерството на труда. По-бързо се уреждат нещата, ако българите подадат документи направо в Гърция. Тогава тамошният осигурителен институт ще иска потвърждаване на стажа от България.

По данни на НОИ има случаи на закъснения и от Кипър и Израел, но те са значително по-малко. От май 2012 г. всички данни трябва да се събират по електронен път, за да няма загубени документи на хартия. Така се очаква и сроковете за пенсионните решения от чужбина да се съкратят до максимум няколко седмици.

Втора инстанция

Всеки гражданин, който прецени, че правата му са нарушени, може да подаде жалба до българския СОЛВИТ център, който е към администрацията на правителството, напомни Бонева. Такива звена има във всяка страна - членка на ЕС, както и в Норвегия, Исландия и Лихтенщайн. Това е безплатна услуга, предназначена да помага на гражданите и фирмите да намират решения на проблемите, възникнали от неправилното прилагане на европейското законодателство от отделните страни.

Всички СОЛВИТ центрове си сътрудничат чрез създадената от Европейската комисия обща база данни. Гражданите могат да подадат оплакването си, като попълнят формуляр на адрес <http://ec.europa.eu/solvit/>. Към него могат да се прикачат и документи по казуса. Срокът за решаването на поставения въпрос е 10 седмици. В някои случаи може да бъде удължен с още 4 седмици.

Процедурата

Европейските регламенти дават право всеки гражданин на ЕС да подаде искане за пенсия във всяка страна членка, независимо от това дали е работил и плащал осигуровки там. Така например много възрастни англичани, които имат къщи в Испания, подават документите си там. "Идеята е да не се пречи на свободното движение на хората и те да не трябва да се връщат в родната си страна, за да кандидатстват за дадено право", каза експертът.

"Човекът отива в пенсионната институция в страната, в която живее. Тя изпраща документи до държавата, от която се иска пенсията. Ако отговаря на условията, отпуска му се. Обменът на данни трябва да става изцяло по административен път. Никоя институция няма право да иска от гражданите сами да издирват документи, да ги превеждат и легализират", подчертава Бонева.

Всяка страна изчислява размера на пенсията по собствената си формула и превежда парите по банкова сметка. Ако човек се е осигурявал върху високи суми и е работил дълго време в чужбина, може да получи пенсия, която далеч надхвърля българския пенсионен таван (700 лв.). Важна подробност е, че за да се признае за пенсия, стажът в чужбина трябва да е поне година.

Дори и той обаче стига, за да се взема минималната за дадената страна пенсия. Условието е човекът да живее там и сумата от българската и "чуждата" му пенсия да е по-ниска от прага за съответната държава. Преди време гръцки медии предупредиха, че българи, които получават по-малко от 80 евро, масово се възползват от това право и Гърция им отпуска своя минимум от около 500 евро.

Ако имате още неясноти и въпроси по темата, пишете на редакционната ни поща dnevnik@dnevnik.bg <mailto:dnevnik@dnevnik.bg>, а ние ще търсим отговорите им от институциите.

Заглавие: **Продължава да намалява броят на безработните в бюрата по труда и през юли**

Дата: 08.08.2011 22:03

Медия: **The News**

Броят на регистрираните безработни в бюрата по труда и през юли намалява, макар и с по-малък темп. Работа са започнали повече от 14 хиляди безработни.

В бюрата по труда са регистрирани 315 375 безработни. Те намаляват с 2 962 души спрямо юни. В сравнение със същия месец на 2010 г. безработните са с 26 624 по-малко.

Равнището на безработица е 9.47%, с 0.09 процентни пункта по-ниско спрямо юни.

Новорегистрираните през юли безработни в бюрата по труда са 28 653. Частният сектор е освободил почти половината от тях – 14 406 души (50.3%). В зависимост от икономическите дейности, най-много продължават да са новорегистрираните безработни от търговията (4 586 души) и преработващата промишленост (4 299 души). Следват освободените от държавното управление (1 771 души), от строителството (1 533 души), от сферата на операциите с недвижими имоти (1 175 души), от транспорта и съобщенията (1 075 души), от хотелиерството и ресторантьорството (926 души), от образованието (829 души), от селското стопанство (768 души), от административни и спомагателни дейности (589 души) и др. Нарастват освободените от държавното управление, за разлика от другите дейности, където освободените намаляват.

На работа са постъпили 14 301 безработни. Започналите работа безработни без квалификация са 5 369, с работническа професия са 4 475, а със специалност са 4 457. Повече от 3 хиляди младежи до 29 г. са устроени на работа.

В бюрата по труда на първичния пазар са обявени 9 147 работни места. Частният сектор е заявил 6 738 места или 73.7% от местата в реалната икономика. През юли най-много работни места в бюрата по труда са обявени от преработващата промишленост (2 667), търговията (1 637), строителството (654), операции с недвижими имоти (553), образованието (530), селското стопанство (495) от хотелиерството и ресторантьорството (378) и др.

В края на месец юли в бюрата по труда са останалите незаети на първичния пазар 5 186 работни места, с 332 места по-малко от предходния месец. Свободни повече от 1 месец са 1 657 места. Трайно незаетите (повече от 3 месеца) места са 368.

По програми за заетост са заявени 799 работни места. От програмите за заетост най-голям брой места са обявени по Националната програма "Асистенти на хора с увреждания" – 305.

По схеми за заетост на Оперативната програма "Развитие на човешките ресурси" са обявени общо 1 644 места, като 1 471 от тях са по схема "Развитие", 89 – по схема "Отново на работа" и 84 по схема "Създаване на заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж".

Заглавие: **Частният сектор наема все по-малко хора**

Дата: 08.08.2011 19:09

Медия: [Дневник](#)

- През юли от администрацията са освободени 1771 души

След засиленото търсене на сезонни работници през пролетта свободните места в частния сектор продължават да намаляват за пореден месец. През юли работодателите са заявили в бюрата по труда 6738 позиции, което е с 25% по-малко спрямо спрямо юни, показват данните на Агенцията по заетостта. Значително по-малко са и хората, които успяват да си намерят работа.

През юли най-голямо е било търсенето на кадри в преработващата промишленост и търговията. Това обаче се секторите, които са направили и най-големи съкращения, което показва голямото текучество в тези браншове. Най-търсени продължават да са шивачите и машинните оператори в текстилното и кожарското производство и продавачите.

Макар и по-малко спрямо предходните месеци работни места все още има в строителството, фирмите за недвижими имоти, образованието и селското стопанство. Драстично са намалели местата в хотелите и ресторантите, където през пролетта имаше бум на търсенето на бармани, сервитьори, готвачи и управители.

През юли в бюрата по труда са се записали 28 653 безработни, почти колкото през юни. Половината от тях са съкратени от частния сектор. Продължават уволненията в строителството, транспорта и туризма.

Единствено освободените от сектор "Държавно управление" се увеличават - 1771 души.

Данните на Агенцията по заетостта показват, че през юли в бюрата по труда са регистрирани 315 375 безработни, с близо 3 хил. по-малко спрямо предходния месец. Заради това безработицата в България е намаляла до 9.47%.

Според данните на Евростат ситуацията на пазара на труда у нас е била значително по-тежка, а безработните са били 11.4% от икономически активните.

Разминаването се дължи на факта, че европейската статистическа служба ползва информация от Националния статистически институт, който отчита безработицата чрез анкети. Така се "хващат" и хората, които нямат работа, но не са се записали на трудовата борса.

Заглавие: **3000 лв. заплата за програмист, ако работи за чужда компания**

Дата: 08.08.2011 11:43

Медия: [Марица](#)

Класация за най-печелившата професия в България трудно може да се направи. У нас не се води точна статистика за най-добре платените и перспективни длъжности и професии. Освен това заплащането на една и съща позиция в различни фирми често има разлика в пъти. Според последните данни на Националния статистически институт (НСИ) най-високо средно месечно трудово възнаграждение през първите три месеца на 2011 г. са получили наетите лица по трудово и служебно правоотношение в следните икономически дейности: създаване и разпространение на информация и творчески продукти, както и далекосъобщения - 1 453 лева. На второ място се нареждат заетите в производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива - 1407 лева. Тези във финансовия и застрахователния сектор са получили средно 1 303 лева. Най-ниско платени са били наетите лица в хотели и ресторанти - 432 лева, административни и спомагателни дейности - 435 лева и селско, горско и рибно стопанство - 483 лева. При сравнение на обществените и частния сектор, заплащането в обществените бие това в частния, съответно с 726 лв. спрямо 651 лв., въпреки разликите в осигуряването.

Справката на НСИ показва, че за Пловдив средната месечна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за първите три месеца на тази година е била 566 лв.

Още четете във вестник "Марица"

Заглавие: **От надомната работа губи хазната**

Дата: 08.08.2011 10:53

Медия: [Пресборд инфо](#)

След години на дискусии как да бъде регламентирани надомният труд и взаимни обвинения в експлоатация, укриване на данъци и неплащане на осигуровки, работодатели и синдикати най-накрая седнаха на масата и се опитаха да решат проблема. Двете страни дори подписаха национално споразумение. Вследствие на него трудови договори вече ще сключват и хората, които изкарват парите си с надомна работа. По този начин те ще имат гарантирани осигуровки, стаж за пенсия, право на отпуск и 8-часов работен ден.

Безспорно, тази крачка отдавна трябваше да бъде направена, но подписаното споразумение в никакъв случай не задава ясни правила за между 300 хил. и 500 хил. българи изкарващи парите си от вкъщи. Огромната част от хората, избрали надомния труд, работят на граждански договори или по "отворени" проекти, главно с чуждестранни компании. Те не плащат данъци и осигуровки, защото никой не ги следи, а и получават парите си по схеми, неуловими за държавния контрол. Именно "телеуъркингът" (работа с компютър от разстояние) е приютил много фирми и техните временно наети служители и сътрудници в "сивия" сектор. Плахите опити да бъдат извадени оттам едва ли ще се увенчаят с успех заради липсата на законови механизми и адекватен контрол.

Един преглед в обявите за надомна работа, публикувани в един от най-популярните интернет сайтове, показва, че единици от офертите са "коректни" към трудовото ни законодателство. Търсят се продавачи на принтери и консумативи по телефона, дизайнери на бебешки дрешки или преводачи на филми от английски. Общото между тях е, че реално произведеният (или изтъргуван) продукт и приходите от тези дейности са неуловими

за данъчните. В интернет циркулира оферта, приканваща жени да забавляват посетителите на еротичен чат по 12 часа на ден за възнаграждение от 1000 лв на месец и възможност за бонуси. Но не се подписва никакъв договор, не се изплащат осигуровки, а парите не се превеждат по банков път, затова и не е необходимо да се декларират. В желанието за укриване на доходи се стига дори до парадокси като този - варненски хотел да иска да наеме камериерка с опит за... работа от вкъщи. Отделна тема е, че избралите да се трудят по този начин най-често стават жертви на измами именно заради липсата на ясни правила и контрол.

"Златни" възможности за документални измами предлагат и трудовите отношения между български специалисти на свободна практика и чуждестранни фирми. Според българското законодателство този тип доход е облагаем с осигуровки и данък. За да могат да извършват услуги за външни компании, служителите са длъжни да се регистрират като лице, упражняващо свободна професия, едноличен търговец или юридическо лице. И в трите случая съществува задължение за осигуряване върху минимален праг от 420 лв., което прави отчисления между 100 и 120 лв. за хазната. Данък се плаща на годишна база, като най-ниската ставка е 10% след приспадане на разходите за дейността и внесените осигуровки.

Обичайна практика на наети и работодатели обаче е да заобикалят законите

през многобройните отворени "вратички". Мариана Иванова е фриленсър, работещ от половин година с датска фирма. Тя получава заплатата си от 1000 евро чрез международната система за трансфер на пари по интернет PayPal. След разговор с работодателя си двете страни постигат споразумение да не декларират сумата и така от нея не остава "данъчна" следа. Тези доходи могат да се декларират и като хонорар за услуги в чужбина, но според "странностите" на българското законодателство това трябва да се случи 20 дни преди получаването им. Затова дори съвестни данъкоплатци се въздържат да се разплатят с държавата, защото просто не знаят кога ще получат парите си и в какъв размер ще са те.

Мирослав Георгиев създава съдържание за един американски сайт и си получава парите месечно чрез същата система. Той има желание да се регистрира и да развива тази дейност законно, но ако го направи, всяка година ще е принуден да описва и доказва с документи приходите си в данъчна декларация. А това се оказва невъзможно, тъй като блогърът нито има сключен договор, нито получава служебни бележки. Схемата е проста - сайтът му прави акаунт, от който през PayPal парите се привеждат директно в българската банкова сметка. "Има ли смисъл да се занимавам с всичката тази бумачина?", недоумява Георгиев.

Много популярен начин за докарване на допълнителни доходи, главно сред тийнейджърите, е "краудсорсингът". На обикновен език това означава, че интернет потребителите съдействат на компаниите да осъществяват ефективно пазарните си стратегии. В краудсорсинга влиза "кликването" върху банери на сайтове, разпращането на реклами и онлайн адреси на фирми и дори писането на футболни прогнози за интернет букмейкъри. Тези дейности са

регламентирани като печалба от конкурс и спадат към хазартните игри. Понятието "хазарт от разстояние" обаче не е дефинирано в действащия сега Закон за хазарта.

Създаването на агенции за временна заетост би разрешило донякъде проблема, но сигурното е, че въпросните трудови бюра ще работят най-вече в областта на туризма и ресторантьорството. Добрата новина е, че вече тръгна първият сайт, който предлага онлайн работа за жени в майчинство. Предложенията варират от IT консултанти до графични дизайнери и дистрибутори на козметика.

ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Заглавие: **Повече ваканции през новата учебна година**

Дата: 09.08.2011 08:35

Медия: [Новини дир.бг](#)

Четири ваканции ще имат учениците през новата учебна година. Първите дни за почивка ще бъдат около 1 ноември - Деня на народните будители (от 29 октомври до 1 ноември). След това учебни занятия няма да има заради коледната ваканция (от 24 декември до 8 януари). С нововъведенията се налага и зимна ваканция, която ще замени досегашната междусрочна, и ще бъде в края на февруари (23-26 февруари). Пролетната ще бъде от 7 до 16 април. Първият срок на новата учебна година ще завърши на 6 февруари, а учениците ще почиват в края на месеца. От образователното министерство оптимизираха и учебните дни през май, когато има национални изпити за външно оценяване и матури.

На 21 май ще е матурата по български език и литература за дванадесети клас и националното външно оценяване по БЕЛ в седми клас. На 23 май е вторият държавен зрелостен изпит и външното оценяване в седми клас по математика. По повод отбелязването на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост, 24 и 25 май ще бъдат неучебни дни.

Заглавие: **Излиза второто класиране в Софийския университет**

Дата: 09.08.2011 07:42

Медия: [Econ.bg](#)

Третото класиране ще бъде обявено на 16 август

Нова надежда за кандидат-студентите в Софийския университет (СУ), които не са успели да влязат или са приети в друга специалност. Излиза второто класиране за прием през есента. Резултатите от него ще могат да бъдат проверени в сайта на СУ или на "Стената на плача" пред Химическия факултет.

Приетите на второ класиране кандидат-студенти трябва от 10 до 12 август да се запишат или да потвърдят участието си в окончателното трето класиране. Непотвърдилите кандидати губят своето място и правото за участие в третото класиране.

Лауреатите на национални и международни олимпиади се класират извън утвърдените места за прием, посочват от СУ.

Класираните кандидат-студенти имат право да се запишат в специалността, която са приети, без да участват в следващи класирания. Те трябва да депозират оригиналната си диплома за средно образование и да попълнят декларация за участие в следващо класиране, и така да запазят мястото, на което са приети от този етап.

Класираните кандидати по първата желана от тях специалност трябва да се запишат в посочения срок или ще загубят мястото си. Те нямат право да участват в следващото класиране, тъй като то се извършва във възходящ ред. Некласиралите се кандидати в СУ от този етап, участват автоматично в следващото класиране, без да е необходимо да попълват никакви документи, съобщи bTV.

Третото класиране в Софийския университет ще бъде обявено на 16 август. Срокът за записване на приетите кандидати от третия етап на класирането е от 17 до 19 август. Резултатите от това класиране са окончателни.

Заглавие: **Как младите лекари и зъболекари да останат в България**

Дата: 08.08.2011 21:02

Медия: [Монитор](#)

Схемата за държавно-гарантирани студентски кредити е едно от най-хубавите неща, случили се в българското висше образование напоследък. Причината за това е, че тази схема не само улеснява достъпа до системата на висшето

образование, а предоставя допълнителен инструментариум за решаване и на други проблеми – като общото недофинансиране на системата, ниския процент на реализация по специалността, емиграцията на образовани специалисти и др.

Образованието е инвестиция. Както при всяка инвестиция, и при тази има разминаване на паричните потоци по време на жизнения цикъл на инвестицията: инвестира се времеви и финансов ресурс между 1 и 4 години с надеждата тази инвестиция да се изплати в след 4-тата година чрез по-висок доход, по-малка вероятност за безработица и евентуално по-привлекателни условия за труд.

Социологическо проучване, проведено през май-юни 2011 г. сред 1000 души между 18 и 30 години, показва, че 61% от младежите и 69% от девойките искат да имат висше образование. В края на миналата година излезе Рейтингова система за висшите училища в България (РСВУБ). Тя потвърждава с конкретни данни рационалността на желанието да се придобие висше образование. Според данните, събрани в системата, висшистите се осигуряват на доход два пъти по-голям от средния за страната и е три пъти по-малко вероятно да останат без работа. От горните твърдения следва, че ползата от висшето образование е видима и повечето млади хора искат да имат висше образование.

Това, което може да не позволи на инвестицията в образование да се материализира, е липсата на средства за осъществяване и/или субективна преценка за високо ниво на риск. Естествено, както при всяка друга инвестиция, има известна доза риск. Дори и в

българската "пропусклива" система

не всеки студент завършва висшето си образование. А дори и да го завърши, не всеки висшист взема средната заплата, показана в РСВУБ. Има висшисти, които са трайно безработни. Начинът за адресиране на този риск през последните 20 години е бил един и същ – не студентите, а държавата прави основната инвестиция в образованието на младежите, като чака възвръщаемост в бъдещето чрез по-високи постъпления от данъци заради по-високите заплати на висшистите и по-ниска безработица, съответно по-ниски трансферни плащания за обезщетения за безработица.

Тук трябва да се отбележи една особеност на българското общество – традиционното нежелание да се вземат заеми въобще и особено заеми за образование. Това донякъде е обусловено от дългия период на социализъм, през който образователната услуга е била "безплатна". И ако в последните години има раздвижване при ипотечните и потребителските кредити, не така стоят нещата при студентските кредити. Трябва значителна разяснителна кампания сред студентите и техните родители, която, стъпвайки върху данните за доходи и безработица от РСВУБ, да покаже смисъла от заемането на част от средствата за обучение. Така например месечната вноска при 4000 лева заем, 7% лихва и 10 години период на изплащане е под 50 лева на месец. Ако висшистът взема два пъти по-висок доход от средния за страната, такава вноска би била по силите му.

Често се твърди, че българското висше образование е недофинансирано и се цитират данни за издръжка на един студент в България и ЕС. Но ако приемем, че висшето образование е недофинансирано, студентските заеми биха могли да добавят онази част от липсващия ресурс, която държавата не може или не смята за целесъобразно да отдели. Да поясня – ако държавата има възможност да финансира (субсидира) обучението на един икономист с 1000 лева на година, а за качествено обучение трябва 2000 лева на година, студентските заеми могат да допълнят субсидията до размера на реалната издръжка. Естествено, необходимо е ползите за студента да са видими, така че той да е склонен да заеме 4000 лева за периода на следването си.

В неотдавна излязла статия премиерът Борисов е цитиран да възлага на образователния министър Сергей Игнатов "да измисли механизъм, чрез който завършилите висше образование с държавна поръчка да остават да работят у нас". И още: "Ако бях на мястото на министър Игнатов, щях да помисля

дали когато

една държава дотира студент, той да може да си тръгне

без да има ангажимент. Защо да вадим от парите на данъкоплатеца, за да подготвим специалист за друга държава."

Този цитат много точно описва проблема с досегашната схема на финансиране на висшето образование – поради значителната субсидия от държавата (70% от сумата за издръжка) е изключително изгодно да се получи образование по изначално скъпа специалност (като медицина например) и в момента на получаване на дипломата *да се търси реализация в силно развити икономики*

които биха платили повече за дадената професия. Трябва да се отбележи обаче, че въпросните икономики плащат така добре в немалка степен защото придобиването на тази специалност във въпросните икономики струва \$200 000 - \$250 000. Какво се получава на практика? Икономиката на България чрез бюджета за висше образование субсидира тези икономики.

Студентското кредитиране може да е елегантен начин за постигане на тези цели без административен императив. Ако една значителна част от разходите за обучение (50% или дори 70% от общата сума) се финансира от студента с помощта на държавно гарантираните заеми, то няма да има такава загуба на държавни средства, в случай че

студентът емигрира, като в същото време са възможни механизми за стимулиране на оставането в страната – например чрез опрощаване на 5% или 10% от заема за всяка година работа по общественно значимата специалност (лекар, педагог, фармацевт).

Ако наистина има направления, при които средният годишен разход за появата на един реализиран специалист с трудов договор по завършената специалност е над 100 000 лева, то този факт трябва да се анализира внимателно и да се вземат мерки за премахването на това явление. Това може да се случи, като се изисква по-голямо самоучастие от студента по време на следването му (дори и това да е чрез вземане на държавно гарантирани заеми), а ако се счете, че такъв специалист е необходим на обществото, държавата може да субсидира следването му след завършване (например чрез опрощаване на част от заема му при работа по специалността). Защо това е важно? Защото така няма да има фриволни записвания по специалности просто защото са престижни, лесни или по други причини и като резултат ще има по-ефективно усвояване на ресурса, който е отпуснат за образование. Да си доплащат за обучението Има и още едно нещо от изнесените данни, което е доста притеснително. Трите най-добри направления по професионална реализация (стоматология, фармация, медицина) имат много високи стойности на реализацията за завършилите професионалното направление в трите години след завършване, но този процент драстично пада (до под 50%), ако обследваме дела от всички завършили без оглед на дата на завършване. Ако тези медици не работят по специалността си (за което държавата е инвестирала над 60 000 лева във всеки един от тях), какво се случва с държавната инвестиция? Най-вероятно черпят лични ползи като търговски представители на фармацевтични компании или други сходни дейности. Това може да се промени само ако те имат интерес да продължат работа по специалността (т.е. онази причина, поради която държавата ги е субсидирала). А това от своя страна може да стане само чрез по-голямо самоучастие по време на следването и последващо опрощаване на заеми, които те са взели по време на следването си (например по 5% или 10% за всяка година работа по специалността).

Разбира се, заемите сами по себе си няма да решат проблемите във висшето образование в България. Но те могат да бъдат част от инструментариума за подобряване на качеството на образованието и достъпа до висше образование. Като резултат може да постигнем една от двете водещи цели на стратегия "Европа 2020", а именно "да се увеличи поне до 40% делът на лицата на възраст 30-34 години със завършено висше образование".

Заглавие: **Книгите могат да бъдат забавни. Дори за учениците!**

Дата: 08.08.2011 20:00

Медия: [Cera](#)

Децата ще се пристрастят към четенето, когато програмата се съобрази с тяхната възраст

Покрай подготвяните "козметични" промени в българския правопис и последното международно изследване PISA отново говорим за грамотността, макар че е ваканция. Сред другите си връстници нашите деца са особено назад в четенето - не чисто техническата грамотност, не толкова и четивната техника, колкото способността адекватно да се възприема и разбира непознат текст. А това има връзка с начина на мислене, който се усвоява главно в часовете по литература. Ето защо трябва не да се намаляват часовете по литература за сметка на граматиката (каквито идеи се появиха в някои медии), а да се подготвят промени в учебните програми.

Допълнителният списък с приключенски книги, които трябва да бъдат прочетени, разбира се, не е магическо решение. Не само защото не всички учители го дават (не са длъжни да го правят), а и защото децата - да не говорим за родителите - държат най-напред да прочетат задължителната литература. Но тя е такава голяма и твърда хапка за крехката им възраст, че опитвайки се през цялата ваканция да я преборят, така и не достигат до интересното. А именно то би могло да ги спечели като читатели. Така беше и по времето, когато аз бях ученичка, така е и сега. С тази разлика, че закърмените с лесно усвоима интелектуална "храна" по интернет и телевизията поколения вече не са склонни на мазохистични усилия.

Интересът към четенето се изгражда. Екип от специалисти би трябвало да прецени най-подходящите за даден етап от детството и юношеството художествени творби - както от литературната класика (нека те все пак имат превес), така и съвременни книги, които печелят младите читатели. Българската литературна класика има своето място в родното училище. Зная как да я преподавам така, че да развълнувам учениците си в часовете; така, че да се прекланят пред светостта на Странджата и подвига на опълченците и да треперят дали Македонски ще успее да премине по тясната, едва крепяща се о леда дъска, за да предаде писмото на Левски...

Но не е ли време да се замислим за по-равномерно (и немаксималистично) представяне? А не всичко да бъде струпано на многострадалните глави на седмодасниците. И в седми, и в осми клас е добре да се продължи тенденцията от по-малките прогимназиални класове - произведенията от български автори да се съчетават (дори да се редуват) със заглавия от световната литература, които "грабват" децата, "запалват" ги като читатели.

Художествената и историческата стойност на една творба са от голямо значение. Но в училище акцентът трябва да

бъде поставен върху увлекателността, съобразена с психологическите особености на съответната възраст. Иначе младите читатели така и не стигат до високата литература, отблъснати от ненавременните опити да им се наложи общуването с нея. Трябва да се предвидят достатъчно часове за извънкласно четене, в които учителите или дори самите деца да представят пред класа увлекателна книга.

Азбучна истина е, че четенето на творби, с чиито герои детето се идентифицира, е много по-успешно, отколкото измъчените опити да се вникне в нещо чуждо и далечно. По-ясни и приятни са анализът и интерпретацията, а впоследствие - изграждането на навици за възприемане на непознат текст. Свободата на избора ражда любовта към словото, подпомага творчеството - най-високия смисъл на образованието.

А що се отнася до часовете по български език, съвсем не е необходимо те да се увеличават за сметка на уроците по литература. Достатъчно е да придобият по-практическа насоченост. Кой от нас, възрастните (освен ако не е специалист филолог), може да различи сложно съставно с подчинено подложно от сложно съставно с подчинено допълнително изречение? Или несъгласувано определение от непряко допълнение; минало свършено деятелно причастие от минало несвършено деятелно? Защо го искаме тогава от децата? Защо подобни задачи имат значителен дял в националното външно оценяване? Може би е време изучаването на роден език да се преустрои, като се възприемат част от методите на чуждоезиковото обучение. Да се помисли за едно по-сериозно участие на диктовките (които сега са приоритет главно на началното образование). А езиковите упражнения да са свързани главно с правописа, пунктуацията и грамотното изразяване. Що се отнася до теоретичните знания, от тях да се запазят само ония, които имат пряко отношение към верния и точен изказ на мисълта.

Нашите ученици умеят да мислят. Умеят да мислят и учителите ни. Но трябва да ги освободим от ограниченията, които им пречат да покажат това на света и на самите себе си.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ"

Заглавие: **Свръхпроизводство на зурбачи**

Дата: 08.08.2011 16:40

Медия: **Под лупа**

Древните египтяни считали, че "детето носи ухото на гърба си и трябва да го удариш, за да те чуе", както и че трябва да бъде дресирано да учи "както се учи маймуната да танцува".

В Древна Индия гуруто учел ученика си "да обуздае чувствата си и да изпълни аскетичен подвиг".

В държавните училища на Спарта децата се формирали като силни характери, като се обличали леко, къпели се всеки ден със студена вода, хранели се ограничено и спели на открито.

Сократ обърнал посоката на педагогиката, като заявил: "Аз знам, че нищо не знам" и "Познай себе си" и въвел логиката като задължителен елемент на учението.

Идеалистът Платон бил категоричен, че в училище не трябва да се преподава с принуда, а в хода на играта, както и да се забележи за какво знание всяко дете има природна дарба.

Ученикът му Аристотел прокламирал да се предават полезни неща с цел да се развият добродетели и освен това изкарал учениците си на разходка извън мрачната класна стая и така беседвал с тях.

Квинтилиан заложил на качествата на учителя (особено красноречие и морал) като определящи за успеха на учениците му. Според него обучението трябвало да е забавно и да носи радост.

Средновековието докарало схоластиката, която наложила абстракцията и пренебрегването на опита като източник на познанието и така дисциплинирала умовете на децата в подчинение на християнската религия.

Ренесансът връхлетял с хуманизма си и възкресил древната идея за хармонично развитие на детето, доминирана от физическото възпитание и изкуствата. Строгата дисциплина била изместена от развиването на ума, а преклонението пред авторитетите – от формирането на способност за самостоятелни разсъждения.

Монтен се вкопчил в тази идея и не спрял да настоява, че учебният процес трябва да развива ума, а не паметта, а знанията трябва да направят ученика не учен, а умен. Като основен педагогически метод французинът посочил събуждането на любопитство у детето и насърчаването само да търси решения на проблемите, а не да се прекланя пред авторитета на учителя и на класиците.

Еразъм Ротердамски подхванал тези идеи и осмял с острото си перо безсмисления метод на обучение чрез формализъм и нечовешка дисциплина. Той критикувал педантичното граматическо обучение, превърнато в самоцел, както и зазубрянето на чужди мисли вместо формирането на свои.

В годините на Реформацията Мартин Лутер призовал основните възпитателни средства да бъдат добрите думи, похвалите и поощренията и отрекъл усвояването на книжни знания. Според него образованието трябвало да е естествено и изцяло в услуга на практиката.

Рационализмът обвързал теоретичното с практическото обучение и поставил обучението на добри педагози като първо условие за успеха на учениците. Преподаването било въздигнато в изкуство, а демократичността - в основен принцип.

Учебното съдържание било реформирано, задължителните качества на учителите били авторитет, прилежание, професионална вяръност, постоянство и веселост. Семейното възпитание било поставено под лупа, като родителите трябвало да се стремят да не развалят доброто, което децата са научили в училище.

Просвещението заложило на игровия метод в обучението и поставило акцент на гимнастиката и професионалната подготовка на базата на науката. За тогавашните мислители образованието било основен път за преодоляването на нищетата. Песталоци предложил нагледността в обучението, германските му колеги критикували шаблоните и учебното съдържание, което е чуждо на живота. От учителите по това време се изисквали стабилни знания и добър характер.

В училището в Ясна поляна Лев Толстой възстанал срещу абстрактната педагогика и експериментирал със "свободно възпитание" – защитавал правото на детето да бъде уважавано и обичано от своите възпитатели. В добавка въвел целодневното обучение, отхвърлил оценките при контрола на знанията и премахнал изпитите.

Индивидуалната педагогика в началото на XX век се опряла на разбирането, че психическите особености на детето са по-важни от обществените интереси.

Днешната ситуация в образованието до голяма степен се е повлияла от експерименталната педагогика от края на XIX век. На нея дължим специалните училища за надарени и изоставащи ученици, както и стандартизираните тестови проверки на интелигентността.

До средата на XX век в Европа и САЩ господствала прагматичната педагогика, чийто идеал е възпитаникът да умее да действа, да решава проблеми, да поема отговорност, да сътрудничи с хора от различни класи и раси.

Фройд и неговите последователи посочили ролята на педагогическите грешки за травмите на индивидите.

Маркс и Енгелс ратували за доминантно трудово обучение и подчинили образованието на промишленото производство.

Макаренко изобретил ТВУ, което произвежда фотоапарати на печалба, и разкрил опасностите на родителската обич, която, прилагана извън мярка, може да доведе до създаване на диктатори или страхливци.

Казано накратко – топлата вода в педагогиката вече е открита, независимо че в България тя периодично бива откривана средно на 10 години с неуспешни реформи. Въпреки това на министерството на образованието му отне две години, за да създаде "Концепция за основните принципи и иновативните моменти в проекта на нов закон за предучилищното и училищното образование", преповтаряща историята на науката. Със същия успех то можеше да обяви за свой манифест един обикновен учебник по педагогика.

Азбучните истини, които съставляват документа (от типа на "Целта на обучението е развитието на автономна личност", "Ролята на учителя - медиатор, улесняващ, подкрепящ, сътрудник, стимулиращ, провокиращ, диалогичен", "Уроците са гъвкави, с разнообразна структура, интерактивни, мотивиращи за участие и работа"), засега се задават на хоризонта само на теория.

Което пак е голям напредък, тъй като зубренето вече се е превърнало в закон в България - единственият, на който иначе недисциплинираното население се подчинява безпрекословно.

Когато в едно общество масово не се дава мигач на пътя, но пък всички без изключение пращат децата си на частни уроци с цел по-лесно заучаване на материала, може да се стигне до големи абсурди. Като например новата инициатива на министерството след 15 септември да обучи 40 000 педагози (горе-долу половината от наличните) да преподават по "нова" методика – да учат децата да мислят, а не да повтарят заучени фрази.

Тази гигантска крачка ще струва 75 млн. лв. от оперативна програма "Човешки ресурси" и явно само недостигът на пари ще лиши другата половина от преподавателите от подобаващо обучение. В добавка министерството обещава, че ще промени държавните образователни изисквания и учебната програма, а веднага след това, но не преди 2013/2014 г. (когато този екип едва ли ще е на власт), ще има и нови учебници.

Когато институцията си признава, че нейните педагози не разбират от педагогика, както и че тепърва трябва да бъдат учени как да стимулират самостоятелното мислене, става дума или за усвояване на едни пари, или за образователна катастрофа, а най-вероятно и за двете. Първо, защото обучението на един педагог как да учи децата да мислят е трябвало да се състои още на университетската скамейка. Че това не се случва там, отдавна е доказано от методите на преподаване дори в минаващите за най-елитни училища.

Затова, ако иска реална промяна, министерството трябва да насочи усилията си в курсовете по методика на преподаването във висшите учебни заведения, а образователните инспектори да излязат от кабинетите си и да влязат в учебните часове, за да парират порочната практика на "изпяване" на уроците.

Иначе 75-те милиона лесно могат да бъдат усвоени под формата на семинари. Въпросът е ще има ли някакъв ефект за децата. На него повечето учители, които са посещавали обучителни семинари, биха отговорили отрицателно.

Всичко това обяснява защо България се срива с всяко следващо международно оценяване PISA, защо директорите на училища се назначават по партийна линия, защо при тази голяма безработица пазарът на труда се задъхва от недостиг на квалифицирани специалисти, защо в парламента се говори на диалект, защо сме вечно недоволни от тези, които ни управляват.

Връзката между качеството на образованието и стандарта на живот е пряка и решението на тази задача отдавна е открито. Липсва обаче умението да се приложи, може би защото свръхпроизводството на зубрачи вече е взело застрашителни размери.

Светлана Георгиева

"Дневник"

ДЕМОГРАФСКИ ВЪПРОСИ

Заглавие: **"Застаряваме?", "Изчезваме?" - не, просто ставаме европейци**

Дата: 08.08.2011 10:29

Медия: **Труд**

Мине, не мине месец-два, и някой надава вопъл - "Топим се!" "Българската нация изчезва!"; "Малцинствата ни заливат - ромизация на България!"

Съответно някой се залавя да прави "демографска политика" - каквото и да значи това, въпреки че засега е известен и исторически утвърден само един начин на правене на деца. Други яростно размахват фашизоидни лозунги. Трети просто използват нагнетяването на страховете - къде да вдигнат пенсионната възраст, къде да оправдаят "тавана" на пенсиите.

Техният "аргумент" гласи: "Застрашени са (когато обемът на хората над 60 г. достигне 30%) всички социални системи и те започват да се разпадат!"

Едва ли подобни апокалиптични прогнози имат основание.

Първо, въпросните "социални системи" именно и затова са социални, защото се самонагаждат с реалностите. Германия, Италия, Швеция, Австрия вече плътно се доближават до това ниво (30% над 60 г.), но не се забелязва и грам "разпад на социалните системи".

Второ, интерпретирането на 60-годишните като "стари" е рецидив в мисленето от времето, когато продължителността на живота се колебаеше около 55 години. (Я идете и кажете на Силвио Берлускони, че е "стар" и не му е времето да палува).

Трето, наблюдаваните процеси далеч не са специфични за България - така е по целия свят! Да, има някои страни с положителен естествен прираст на населението - Франция, Великобритания, Холандия, Испания. Международните сравнителни данни обаче (виж таблицата на стр. 16) показват, че прирастът в страните членки на ЕС по никакъв начин не се дължи на естествени фактори (раждаемост), а на механичен прираст (емиграция) и повишена продължителност на живота.

Практически всички европейски страни са далеч от теоретичния минимум от 2,1 деца на жена, гарантиращи обикновено възпроизводство на населението. Данните говорят и за преориентирането от многодетно към еднодетно семейство - не само у нас, а навсякъде в Европа.

Средната възраст за раждане на първо дете нараства с всяка изминала година, а средният брой родени деца от една майка намалява. Така е в Европа, така е и у нас!

И процесът ще продължи - българките ще станат все повече "европейки" - със съответните последици върху демографските процеси в обществото. Защото все още българките са най-рано раждащите първото си дете в сравнение с жените в Европа. Това вече се променя и ще се промени още.

Обикновено (като аксиоматична истина) се приема, че ниският жизнен стандарт у нас е причината за ниската раждаемост, отложеното раждане на първо дете и въобще за застаряването на нацията. Далеч не е това! Международните сравнителни данни показват по-скоро друго. Страни като Австрия и Германия са с висок жизнен стандарт, нораждаемостта там е много далеч от редица по-бедни страни.

Причините са други, и то преди всичко културно-исторически.

На първо място това е отпадането на значението на икономическите фактори от миналото (многого деца са означавали много работна ръка, икономическа сигурност, грижа за възрастните). Всичко това изчезва. Да имаш или да нямаш деца вече до голяма степен е въпрос на емоционален избор, а не на икономическа сигурност.

Залинява и институцията на брака. Все повече младите хора не го смятат за необходимост. Това обаче също дава отражение - несигурност за жената, за икономическото ѝ положение (на нея и детето) при евентуална раздяла.

Оттук идва и логичният извод - по-добре в "семейството" да има едно дете.

Третият фактор за спада на раждаемостта е проблемът с "работещите жени". В българската културна традиция е прието жените да работят и след сключване на брак и появата на децата. Често това се интерпретира като икономическа принуда, но далеч не е така. Едва една пета от младите жени са склонни да прекратят трудовата си реализация след появата на деца - дори ако семейството има материални условия за това.

При висококвалифицираните жени с висше образование техният дял е още по-малък. Именно това е и причината голяма част от жените с образование и квалификация да се откажат от раждане на второ дете, а често и от първо. Всъщност наблюдаваме един цялостен процес, включващ отпадането на ролята на децата като гарант за "старините" (децата като "икономическа необходимост"), едно далеч по-хедонистично отношение към живота и коренна промяна на отношението към брака и семейството. Аналогични процеси, които се наблюдават и в останалите европейски страни.

Наред с това тиражираната на много места информация за свръхраждаемост сред ромите не е вярна - те все повече се ориентират към двудетен модел. Раждаемостта при ромите дори не покрива нормалното възпроизводство. Просто жените и при българите, и при българските турци съвсем са се "поевропейчили" - едно, че и това е много! Е, понякога стават "грешки". Както се вижда - няма място за "ох" и "ах". Светът се променя, а заедно с него и ние, българите. Няма място и за страховете за прословутите "социални системи", 60-годишните ще стават все по-жизнени (и палави), а малцинствата няма да ни залееят.

Ако имаме за какво да се притесняваме, то е, че България все още губи немалка част от раждащи се деца. Детската смъртност продължава да бъде над два пъти по-висока, отколкото в другите европейски страни. Ние все още губим като работна ръка една четвърт от младите хора. Защото остават без образование и квалификация. Проблем е, че не сме осигурили за значителна част от децата здравна и стоматологична помощ. Проблем е, че над 100 хиляди семейства искат и не могат да имат деца, а нямат и средства за "ин витро".

Това са неща, които можем и трябва да променим! За тях трябва да се тревожим!

А останалото са културни, цивилизационни промени в Европа и света. И ние все повече ставаме "европейци"!